

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie odpowiedzialnych społecznie produktów finansowych (opinia z inicjatywy własnej)

(2011/C 21/06)

Sprawozdawca: **Carlos TRÍAS PINTO**

Dnia 1 października 2009 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

odpowiedzialnych społecznie produktów finansowych.

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 4 maja 2010 r.

Na 463. sesji plenarnej w dniach 26-27 maja 2010 r. (posiedzenie z dnia 26 maja 2010 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 129 do 3 – 2 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Pod pojęciem „odpowiedzialne społecznie produkty finansowe” można rozumieć wszelkie produkty i usługi udostępniane przez sektory bankowości, ubezpieczeń i zarządzania inwestycjami. Jednakże niniejsza opinia dotyczy w przeważającej części odpowiedzialnego społecznie inwestowania udostępnianego przez fundusze zbiorowego inwestowania zarówno inwestorom instytucjonalnym, jak i ogółowi społeczeństwa. Z definicji fundusze zbiorowego inwestowania dokonują inwestycji. Aby dany fundusz można było określić jako społecznie odpowiedzialny, musi on dokonywać starannego wyboru inwestycji zgodnie z odpowiednimi kryteriami. Większość funduszy inwestuje w akcje spółek. Kwestią o centralnym znaczeniu dla większości funduszy jest zdolność do wyłonienia przedsiębiorstw, które spełniają konieczne kryteria etyczne, społeczne i kryteria dotyczące zarządzania. W otoczeniu funduszy odpowiedzialnego społecznie inwestowania z tradycjami istnieje wiele organizacji, które określają, w jakim stopniu poszczególne spółki spełniają te kryteria.

1.2 Istnieje wiele organizacji doradczych wspomagających programy inwestowania odpowiedzialnego społecznie od strony technicznej. Międzynarodowe indeksy giełdowe, takie jak indeks DJSI (Dow Jones Sustainability Index) czy FTSE4Good, dostarczają odpowiednich informacji dla funduszy inwestowania odpowiedzialnego społecznie, które są zakładane lub zarządzane na podstawie ogólnej lub selektywnej. Na przykład niektóre fundusze mogą koncentrować się na spółkach o ustalonej pozycji spełniających wysokie standardy etyczne i standardy w dziedzinie zarządzania. Inne mogą mieć na uwadze aspekty ekologiczne. Uwzględnia się wszystkie te kryteria.

1.3 Aby w pokryzysowym świecie odzyskać zaufanie obywateli do rynków finansowych, trzeba kanalizować inwestycje do przedsiębiorstw kierujących się wartościami społecznymi i etycznymi. Możemy z pewnością stwierdzić, że po tym kryzysie o rutynie („business as usual”) można już będzie zapomnieć.

1.4 Patrząc wstecz z obecnego punktu widzenia, możemy stwierdzić, że funkcjonowanie wielu instytucji finansowych w ostatnich latach nie było zgodne ze standardami społecznymi ani ze standardami dotyczącymi zarządzania, mimo iż tego oczekuje się od takich pierwszoplanowych przedsiębiorstw.

W związku z tym EKES wzywa, by programy odpowiedzialności społecznej realizowane przez instytucje finansowe wyszły naprzeciw oczekiwaniom społecznym i oczekiwaniom dotyczącym właściwego zarządzania w Europie XXI wieku.

1.5 Efekty inwestowania odpowiedzialnego społecznie dowodzą pozytywnego związku między oceną społeczną a oceną finansową instytucji oferujących społecznie odpowiedzialne fundusze inwestycyjne. Ponadto rentowność inwestowania odpowiedzialnego społecznie nie jest niższa, a związane z nim ryzyko nie jest większe niż w przypadku inwestowania tradycyjnego.

1.6 Przedsiębiorstwa zbiorowego inwestowania i podmioty zarządzające instytucjami pracowniczych programów emerytalnych są istotnym kanałem, przez który oszczędności płyną w kierunku inwestycji produkcyjnych. Niemniej jednak trzeba będzie poświęcić więcej uwagi doradztwu inwestycyjnemu, poprawie technik zarządzania oraz zagadnieniom stosunków międzyludzkich i odpowiedzialności społecznej obecnym w komunikacie.

1.7 Należy uwzględnić następujące aspekty, jeżeli chodzi o wkład, jaki w inwestowanie odpowiedzialne społecznie wnoszą specjaliści zatrudniani przez instytucje finansowe: długoterminową wizję, dbałość o interes ogólny, wiarygodność i dyscyplinę analityczną.

1.8 EKES wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie do propagowania rozwoju inwestowania odpowiedzialnego społecznie, aby doprowadzić do „normalizacji” i konsolidacji aktualnych systemów zarządzania tymi produktami, poprzez wspieranie przejrzystości informacji, porównywalności analiz inwestycyjnych, szkoleń technicznych i wymiany sprawdzonych rozwiązań. Istnieją pewne dowody świadczące o tym, że rynki finansowe pozytywnie reagują na wprowadzane systemy normalizacji i certyfikaty przyznawane przez właściwe organy.

1.9 Jednym z pozytywnych skutków filtrowania pod kątem inwestowania odpowiedzialnego społecznie – czy to za pomocą regulacji, czy przez profesjonalnych doradców – będzie fakt, że już sama możliwość wykluczenia pewnych walorów z portfeli inwestycyjnych zachęcać będzie spółki do poprawy metod funkcjonowania zgodnie z kryteriami ochrony środowiska, społecznymi i kryteriami dotyczącymi zarządzania.

1.10 EKES proponuje, by przygotować szczególne inicjatywy w dziedzinie finansów mające na celu propagowanie wiedzy i edukację, polegające m.in. na opracowaniu publikacji, organizowaniu szkoleń czy tworzeniu specjalistycznych witryn internetowych i nauczaniu przedmiotów finansowych w placówkach szkolnych.

1.11 Jednym z celów programów edukacji finansowej jest zachęcanie gospodarstw domowych do odpowiedzialnego, rozsądnego i długoterminowego korzystania z produktów finansowych w sposób odpowiadający profilowi ryzyka danego gospodarstwa, jego sytuacji finansowej i jego celom.

1.12 Tendencje społeczno-demograficzne zobowiązują nas do zastanowienia się nad zmianą mentalności i praktyki, tak aby inwestować z uwzględnieniem dłuższej perspektywy. Zdaniem EKES-u instytucje publiczne powinny dać sygnał, ustanawiając odpowiednie przepisy finansowe i podatkowe, a także poprzez własne zamówienia publiczne, zachęcający do inwestowania w fundusze odpowiedzialne społecznie.

1.13 Administracja publiczna w ostatecznym rozrachunku odgrywa istotną rolę w zakresie stymulowania zarówno popytu na odpowiedzialne inwestowanie (inwestorzy prywatni lub instytucjonalni), jak i podaży (podmioty zarządzające i zajmujące się wprowadzaniem na rynek). Sama administracja publiczna może dynamizować rynek poprzez zarządzanie inwestycjami państwowych funduszy majątkowych lub funduszy rezerwowych. Podejmowane przez nią działania, poza tym, że mają charakter wzorcowy, są zasadniczym katalizatorem charakteryzującym się silnym efektem mnożnikowym.

1.14 Emitenci i same przedsiębiorstwa mogą ze swej strony mobilizować inwestorów, uzmysławiając im, że realizowana przez nie polityka zrównoważonego rozwoju jest wskaźnikiem jakości zarządzania pod względem przejrzystości i uwzględnienia tych kryteriów w ich strategii inwestowania.

2. Odpowiedzialność społeczna instytucji finansowych

2.1 Tak zwana „spółka odpowiedzialna społecznie” w kontekście zarządzania stwarza instytucjom finansowym możliwości odpowiedzi na oczekiwania ze strony społeczeństwa.

2.2 Publikacja zielonej księgi Komisji Europejskiej pt. „Wspieranie europejskiego systemu odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw”⁽¹⁾, a następnie dokumentu OECD pt. „Społeczna odpowiedzialność biznesu”⁽²⁾ ugruntowały społeczno-gospodarczy model przedsiębiorstwa ponoszącego odpowiedzialność wobec „zainteresowanych stron”⁽³⁾.

2.3 W świecie instytucji finansowych podstawowe zasady, na których opierają się kasy oszczędnościowe⁽⁴⁾, czynią tego rodzaju podmioty – podobnie jak spółdzielnie kredytowe i towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń społecznych – prekursorami dzisiejszej społecznej odpowiedzialności biznesu. Ich

społeczny wymiar jako cecha wyróżniająca⁽⁵⁾ stawia przed nimi specyficzne cele spokrewnione z filozofią „gospodarki społecznej”, która stanowi rosnącą siłę społeczno-gospodarczą na całym świecie⁽⁶⁾; przejawem tego zaangażowania jest integracja osób niepełnosprawnych.

2.4 Obecny kryzys finansowy wywodzi się z sektora bankowego, w którym nadmierne ryzyko podejmowane przez bankowców zostało spotęgowane niedostatkami w nadzorze bankowym. Jego głównymi elementami stały się produkty finansowe (kredyty hipoteczne na cele mieszkaniowe, kredyty konsumpcyjne, produkty pochodne i strukturyzowane) i ryzyko nadużyć (*moral hazard*) w procesie wprowadzania do obrotu bankowego. W tym sensie rola, jaką odegrały agencje ratingowe – naznaczona wyraźnym konfliktem interesów – przy znanych brakach regulacyjnych okazała się decydująca i przyczyniła się do pogłębienia kryzysu.

2.5 Najważniejszym zadaniem instytucji finansowych jest obecnie ostrożne i skrupulatne zarządzanie ich działalnością przy udzielaniu środków na finansowanie projektów w gospodarce produkcyjnej i na potrzeby konsumpcyjne gospodarstw domowych.

2.6 W kontekście aktualnego kryzysu finansowego banki nie powinny odżegnywać się od swoich zobowiązań wobec społeczeństwa. Ponadto zaistniały kryzys dowiódł pewnej nieodpowiedzialności przedsiębiorstw i podkreślił potrzebę poprawy w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu. Tego rodzaju odpowiedzialność to kwestia tożsamości, zaangażowania i strategii przedsiębiorstwa.

2.7 Mając na względzie wszystkie wymienione powody, EKES opowiada się za określeniem strategicznych kierunków działania w sektorze finansowym, aby stymulować rozwój inwestowania odpowiedzialnego społecznie, propagowaniem odpowiednich rozwiązań fiskalnych, ustanowieniem systemów normalizacji produktów, poprawą ochrony inwestorów, wprowadzeniem kodeksu dobrych praktyk bankowych oraz wzmocnieniem rynku europejskiego odpowiedzialnymi i istotnymi usługami finansowymi.

3. Odpowiedzialne społecznie produkty finansowe

3.1 Definicja i zakres opinii

3.1.1 Chodzi o **produkty oszczędnościowe** (rachunki bieżące, wysoko oprocentowane rachunki, depozyty oszczędnościowe, depozyty strukturyzowane), **produkty inwestycyjne** (przedsiębiorstwa zbiorowego inwestowania: fundusze i firmy inwestycyjne; emerytury i ubezpieczenia: plany i fundusze emerytalne różnego typu, finansowe ubezpieczenia na życie i ubezpieczenia na życie z funduszem inwestycyjnym; fundusze tematyczne), **kredytowe instrumenty finansowania i środki wsparcia finansowego** (mikrokredyty, fundusze obrotowe, fundusze gwarancji wzajemnych i kapitału ryzyka), które w swej koncepcji uwzględniają **kryteria ekologiczne, społeczne lub w zakresie dobrego zarządzania** i w żadnym wypadku nie pomijają istotnych kwestii ryzyka i rentowności.

⁽¹⁾ COM(2001) 366 wersja ostateczna. Zob. także komunikat Komisji „Realizacja partnerstwa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia: uczynienie Europy liderem w zakresie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw”, COM(2006) 136 wersja ostateczna.

⁽²⁾ „Corporate Social Responsibility: Partners for Progress” OECD, Paryż 2001.

⁽³⁾ Zob. opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Wymiar etyczny i społeczny europejskich instytucji finansowych”, Dz.U. C 100 z 30.4.2009, s. 84.

⁽⁴⁾ Zawarte w dokumencie nr 143 Europejskiej Grupy Banków Oszczędnościowych z 1990 r.

⁽⁵⁾ E. Castelló (2005): „El liderazgo social de las Cajas de Ahorro” (Społeczne przywództwo kas oszczędnościowych), FUNCAS Ediciones.

⁽⁶⁾ J.L. García (2009): „Las cuentas de la economía social: magnitudes y financiación del tercer sector en España, 2005” (Rachunki gospodarki społecznej: rozmiary i finansowanie trzeciego sektora w Hiszpanii, 2005 r.). Civitas Ediciones.
Zob. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie gospodarki społecznej, opracowana przez sprawozdawczynię Patrizię Toię.

3.1.2 Niniejsza opinia koncentruje się na **produktach inwestycyjnych** dostępnych zarówno na rynku detalicznym, jak i na rynku instytucjonalnym. Ogólnie rzecz biorąc, oznacza to inwestowanie w te organizacje, które zachowują wyższe standardy i przyczyniają się do rozwoju zrównoważonego. Produkty te powinny zatem stać się skutecznym instrumentem ogólnego rozwoju społecznego, motywując przedsiębiorstwa do odpowiedniego postępowania wobec interesów inwestorów.

3.1.3 Nie wolno jednak mylić społecznie odpowiedzialnych funduszy inwestycyjnych z solidarnymi funduszami inwestycyjnymi. Te drugie zadowolają się tylko przekazaniem określonego odsetka swoich zysków podmiotom społecznym, lecz przy doborze inwestycji nie muszą spełniać kryteriów społecznej odpowiedzialności. Tym niemniej ten sam fundusz może łączyć w sobie inwestowanie solidarne i inwestowanie odpowiedzialne społecznie.

3.2 Pochodzenie i rozwój

3.2.1 Inwestowanie odpowiedzialne społecznie wywodzi się z przesłanek o charakterze moralnym. Zjawisko to nasila się, począwszy od lat osiemdziesiątych, napędzane postępującą globalizacją, rosnącą świadomością ekologiczną i społeczną oraz rozwojem nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

3.2.2 Idea inwestowania odpowiedzialnego społecznie powstała w krajach anglosaskich⁽⁷⁾. W kontekście europejskim⁽⁸⁾ silny wzrost obserwuje się na takich rynkach, jak Wielka Brytania, Holandia, Norwegia, Francja, Szwecja, Belgia oraz – na mniejszą skalę – Włochy, Hiszpania i Niemcy.

3.3 Szczegóły koncepcji

3.3.1 Fundusze SRI inwestują w przedsiębiorstwa. Motywem tradycyjnego inwestowania etycznego były zasadniczo kwestie moralne, ideologiczne lub społeczne, obecnie natomiast próbuje się włączyć w zintegrowany sposób i z uwzględnieniem dłuższej perspektywy aspekty gospodarcze, ekologiczne, społeczne i związane z dobrym zarządzaniem przedsiębiorstwami.

3.3.2 Przy doborze inwestycji stosuje się kryteria odpowiedzialności społecznej (filtry), w wyniku czego wyklucza się określone inwestycje i wybiera takie, które mają lepszą charakterystykę. W związku z tym wyzwaniem inwestowania odpowiedzialnego społecznie jest wpływ na przyszłe strategie przedsiębiorstw i dopasowanie wartości popieranых przez inwestora do wartości przedmiotu inwestycji.

3.3.3 Doradcy stosują aż sześćdziesiąt kryteriów. W poniższej tabeli przedstawiono kilka z najczęściej stosowanych⁽⁹⁾.

Kryteria wykluczające	Kryteria pozytywne
Broń i uzbrojenie	Równość szans
Testy na zwierzętach	Zagospodarowanie odpadów (recykling)
Wyzysk w krajach trzeciego świata	Oszczędność energii i zasobów naturalnych
Zanieczyszczenie	Przejrzystość informacji
Manipulacje genetyczne	Solidarne zaangażowanie na rzecz społeczeństwa
Pornografia, tytoń i alkohol	Wspieranie szkoleń i kształcenia
Degradacja środowiska	Normalizacja produktów

3.3.3.1 Powyższy wykaz nie oznacza, że przedsiębiorstwa podlegające kryteriom wykluczającym zarządzane są faktycznie w sposób nieodpowiedzialny. Wręcz przeciwnie, w swojej działalności mogą one przestrzegać najwyższych standardów etycznych, nawet jeśli niektórzy inwestorzy mogą uznawać dany sektor, np. zbrojeniowy, za moralnie naganny.

3.3.4 Kryteria zrównoważonego rozwoju stosowane w inwestowaniu odpowiedzialnym społecznie należy postrzegać jako dynamiczne, tzn. umożliwiające uwzględnianie nowych i istotnych aspektów w ramach społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Na przykład w odniesieniu do równości szans wskazane byłoby uwzględnienie kryteriów pozytywnych dotyczących osób niepełnosprawnych, takich jak np. wskaźniki ich integracji na rynku pracy bądź dostępu do miejsc pracy, lokali handlowych, produktów i usług.

3.3.5 Aby można było opracować porównywalne dane na temat rozwoju inwestowania odpowiedzialnego społecznie w skali ogólnoswiatowej, strategia segmentacji rynku wymaga rozróżnienia między rynkiem instytucjonalnym (zasadniczo tożsamym z instytucjami pracowniczych programów emerytalnych) a rynkiem detalicznym (który ogranicza się do funduszy inwestycyjnych).

3.4 Nowe instytucje

3.4.1 Instytucje działające na rynku finansowym opracowały mechanizmy umożliwiające włączenie do procedur zarządzania problematyki trwałości i zrównoważonego rozwoju. Dialog z „zainteresowanymi stronami”, realizowany na wspólnych posiedzeniach lub za pośrednictwem elektronicznych platform wymiany informacji, prowadzi zarówno tzw. banki tradycyjne, jak i podmioty reprezentujące sektor bankowości etycznej⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ Eurosif (2008). W 2007 r. wartość aktywów w USA wynosiła 1 917 mld EUR.

⁽⁸⁾ Eurosif (2008). W 2007 r. wartość aktywów inwestowania odpowiedzialnego społecznie w Europie wynosiła 2 665 mld EUR.

⁽⁹⁾ Muñoz *et al.* (2004): „The social responsibility performance of ethical and solidarity funds: An approach to the case of Spain”. Business Ethics. A European Review. Tom 13, nr 2/3 kwiecień, lipiec.

⁽¹⁰⁾ Określenie „etyczny” to zazwyczaj stosowany termin, który nie wyklucza jednak innych określeń, takich jak „obywatelski”, „alternatywny” czy „społeczny”. Zob. INVERCO (Komisja Etyki) (1999).

3.4.2 Rozwój inwestowania odpowiedzialnego społecznie doprowadził do powstania nowych lub dostosowania tradycyjnych instytucji zajmujących się wyliczaniem i publikowaniem międzynarodowych indeksów giełdowych (np. Dow Jones Sustainability DJSI Index czy FTSE4Good), opracowywaniem baz danych i ich wprowadzaniem na rynek oraz agencji analiz zrównoważonego rozwoju, agencji doradczych w dziedzinie inwestowania odpowiedzialnego społecznie itp.

3.4.3 Z myślą o promowaniu rozwoju „zasad odpowiedzialnego inwestowania (PRI)” ONZ należy uwzględnić aktywną rolę Komisji Europejskiej; natomiast utworzenie Social Investment Forum w USA czy European Social Investment Forum (Eurosif) w Europie przyczynia się do dialogu z zainteresowanymi stronami⁽¹¹⁾.

3.5 Zarządzanie portfelem

3.5.1 Modelowanie społeczno-gospodarcze uzupełnia klasyczne modele finansowe miarami rentowności społecznej, zastępując sprzężenie rentowności i ryzyka. Inwestowanie odpowiedzialne społecznie opiera zatem swoje cele na doborze inwestycji z uwzględnieniem kryteriów społecznych, ekologicznych i dobrego zarządzania, w uzupełnieniu do kryteriów czysto finansowych.

3.5.2 W ostatnich latach uznano konieczność wprowadzenia w sektorze finansowym ram odpowiedzialności społecznej, co doprowadziło do pojawienia się tzw. finansów zrównoważonych lub odpowiedzialnych społecznie (*sustainable finance*). Tendencja ta wiąże się z odkryciami w teorii finansów behawioralnych i rozciąga analizę gospodarczych i psychologicznych zachowań podmiotów na zachowania społeczne i ekologiczne⁽¹²⁾.

3.5.3 Organizacjami, które w najwyższym stopniu rozwinęły techniki oceny i klasyfikacji przedsiębiorstw pod względem zachowań odpowiedzialnych społecznie są „agencje analizy zrównoważonego rozwoju”⁽¹³⁾, które posługują się różnymi metodami oceny. W praktyce wyniki różnych przeprowadzonych badań wskazują, że w średniej lub dłuższej perspektywie inwestowanie odpowiedzialne społecznie nie oznacza z założenia niższej rentowności dla inwestora.

3.6 Normalizacja produktów

3.6.1 Aby można było tworzyć i wprowadzać odpowiedzialne społecznie produkty finansowe (zarówno inwestycyjne, oszczędnościowe, jak i kredytowe), trzeba wcześniej określić w sposób całkowicie jednoznaczny wymogi, jakie tego rodzaju produkty miałyby spełniać, które gwarantowałyby stosowanie zasad odpowiedzialności społecznej oraz procedur kontroli, ustawicznej oceny i przejrzystości.

⁽¹¹⁾ Zob. opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wpływu funduszy inwestycyjnych na przemiany w przemyśle, Dz.U. C 128 z 18.5.2010, s. 56.

⁽¹²⁾ W tej dziedzinie istotną rolę odgrywają pionierskie prace Amarty Sena (1970): „Collective choice and social welfare”, Holden-Day.

⁽¹³⁾ Zapewniają inwestorom możliwość konsultacji oraz pełnią rolę organu kontroli.

3.6.2 Na przykład Hiszpańskie Stowarzyszenie Normalizacji i Certyfikacji (AENOR)⁽¹⁴⁾ dokonuje przeglądu normy odnoszącej się do odpowiedzialnych społecznie produktów finansowych (UNE 165001: 2002 EX, etyczne instrumenty finansowe), by określić wymogi ogólne, które ukierunkowałyby instytucje planujące stworzyć tego rodzaju produkty lub wprowadzać je na rynek, oraz by zagwarantować maksymalny poziom przejrzystości i jawności kryteriów odpowiedzialności społecznej z punktu widzenia użytkowników.

3.6.3 Równocześnie w różnych krajach Unii Europejskiej opracowano w ostatnich latach kryteria samoregulacji tego sektora⁽¹⁵⁾, w wielu wypadkach na wniosek państwowych organów nadzorczych, tak by móc zarejestrować rosnącą liczbę nowych społecznie odpowiedzialnych funduszy inwestycyjnych. Audytorzy i profesjonalni doradcy zapewniają dalszą kontrolę.

3.6.4 Na podkreślenie zasługuje także inicjatywa wspierająca przejrzyste stosowanie tych kryteriów, promowana przez EUROSIF oraz różne fora inwestycji społecznych (ang. Social Investment Forum – SIF) w państwach członkowskich. Dzięki temu konsument uzyskuje informację o stosowanych kryteriach, bez wdawania się w ocenę słusznego bądź odpowiedzialnego charakteru produktów.

3.6.5 W ramach inicjatywy mającej na celu promowanie porównywalności sprawozdań opracowywanych przez instytucje finansowe w odniesieniu do inwestowania odpowiedzialnego społecznie zamierza się stworzyć pewien wzór ujednoliconego dokumentu, który odpowiadałby potrzebom informacyjnym inwestorów w różnych krajach UE.

4. Systemy ochrony konsumenta

4.1 Zaufanie konsumentów do przedsiębiorstw oferujących usługi finansowe ucierpiało na skutek kryzysu finansowego. Ponieważ kwestionuje się moralność tego sektora, instytucje finansowe mają okazję, by zachęcać do podejmowania działań na rzecz ustalenia i konsolidacji odpowiedzialnych społecznie produktów finansowych.

4.2 Poprawa informacji dla klienta

4.2.1 Jednym ze skutków kryzysu finansowego są rosnące obawy organów regulacyjnych dotyczące oszczędzających i inwestorów. Takie podejście umacnia się, o czym świadczą komisje arbitrażowe, broszury informacyjne i przewodniki, nadzór nad reklamą⁽¹⁶⁾ (musi być jasna i bezstronna oraz nie może wprowadzać w błąd) wszystkich produktów finansowych, wprowadzanie „obsługi reklamacji” czy wreszcie powoływanie instytucji rzecznika klienta.

⁽¹⁴⁾ AENOR (2008): „Ética. Sistema de gestión de la responsabilidad social de las empresas” (Etyka. System zarządzania społeczną odpowiedzialnością biznesu).

⁽¹⁵⁾ Komisje nadzorujące instytucje pracowniczych programów emerytalnych wyjaśniają, czy w swoich decyzjach inwestycyjnych stosują kryteria odpowiedzialności społecznej czy też nie stosują takich kryteriów.

⁽¹⁶⁾ Zob. opinia EKES-u w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2003/71/WE w sprawie prospektu emisyjnego publikowanego w związku z publiczną ofertą lub dopuszczeniem do obrotu papierów wartościowych oraz dyrektywę 2004/109/WE w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym, COM(2009) 491 wersja ostateczna – CESE 257/2010.

4.2.2 Niemniej jednak z praktyki bankowej wynika, że klienci nie zawsze otrzymują informacje odpowiadające ich potrzebom. W jednym z ostatnich badań Komisja Europejska⁽¹⁷⁾ krytykuje europejskie banki w wielu krajach za takie nieprawidłowości, jak brak przejrzystości, wysokie prowizje i opłaty czy trudności, z jakimi klienci muszą się uporać, by porównać oferty różnych banków i wybrać najkorzystniejszą.

4.2.3 Przejrzystość w stosunku do klientów wymaga jasnych, precyzyjnych, zrozumiałych i porównywalnych informacji. W praktyce odpowiedzialne społecznie produkty finansowe powinny przynajmniej wskazywać stosowaną definicję inwestowania odpowiedzialnego społecznie, zastosowane kryteria praktyczne (filtr odpowiedzialności społecznej przy inwestowaniu), skład komitetu inwestowania odpowiedzialnego społecznie⁽¹⁸⁾, prowizje za zarządzanie i od depozytów itp., a także powinny obejmować publikację niezależnych sprawozdań okresowych dotyczących zgodności z filozofią odpowiedzialności społecznej produktu.

4.2.4 Informacje uzyskiwane za pośrednictwem obsługi klienta przyczyniają się do ciągłej poprawy produktu (kluczowy czynnik z punktu widzenia jakości usługi) i odpowiedzialnego świadczenia obsługi „posprzedażowej” obejmującej cały cykl życia produktu lub trwającej do momentu rezygnacji z produktu przez klienta.

4.3 Propagowanie wiedzy na temat finansów

4.3.1 Edukacja finansowa należy do obowiązków wymagających współpracy między sektorem publicznym a prywatnym, by można było sprostać wyzwaniu, jakim jest coraz bardziej skomplikowane otoczenie finansowe. Kształcenie to powinno jednak być oddzielone od marketingu określonych produktów finansowych.

4.3.2 Propagowaniu w społeczeństwie wiedzy na temat finansów służy szereg inicjatyw podejmowanych przez organy nadzorujące i instytucje finansowe, określanych wspólnym mianem „systemów edukacji finansowej”, zwłaszcza mających na celu zapobieganie nadmiernemu zadłużeniu gospodarstw domowych i ułatwianie wyboru produktów odpowiadających profilowi ryzyka danego gospodarstwa i jego sytuacji finansowej.

4.3.3 Działania podejmowane w ramach polityki edukacji finansowej pomagają systemowi finansowemu zdobyć zaufanie. Ich znaczenie znalazło już uznanie Unii Europejskiej wyrażone zarówno w komunikacie Komisji w sprawie edukacji finansowej⁽¹⁹⁾, jak i w konkluzjach Rady do Spraw Gospodarczych i Finansowych z 14 maja 2008 r.⁽²⁰⁾

⁽¹⁷⁾ „Data collection for prices of current accounts provided to consumers” (Zbiór danych na temat opłat za rachunki bieżące dla klientów indywidualnych), Komisja Europejska 2009 r., http://ec.europa.eu/consumers/strategy/docs/prices_current_accounts_report_en.pdf

⁽¹⁸⁾ Złożony z ekspertów organ kolegiálny wspomagający podmiot finansowy lub zarządzający bądź organ nadzorujący dany produkt, by zagwarantować prawidłowe stosowanie filtra etycznego i sprawdzać przekazywane informacje. Każdy produkt finansowy powinien mieć swój własny komitet, chociaż nie zawsze tak się dzieje.

⁽¹⁹⁾ COM(2007) 808 wersja ostateczna.

⁽²⁰⁾ Komunikat prasowy Rady 8850/08 (Presse 113), s. 14.

4.3.4 Zachęcanie do przeprowadzenia badań w dziedzinie inwestowania odpowiedzialnego społecznie oraz szkolenia dla podmiotów działających na rynku pozwolą instytucjom finansowym wzbogacić swoją politykę zrównoważonego rozwoju o „najlepsze praktyki”. Doskonałym narzędziem rozwoju szkoleń są kodeksy postępowania jako materiał dydaktyczny.

4.4 Doradztwo w dziedzinie usług finansowych

4.4.1 Dyrektywa MIFID⁽²¹⁾ wymaga od instytucji finansowych, by wzmocniły ochronę inwestora i oferowały swoim klientom produkty odpowiadające różnym profilom inwestycyjnym. Ponadto wzywa ona do wyraźnego oddzielenia doradztwa i sprzedaży oraz wymaga od pośredników finansowych doskonałej znajomości sprzedawanych produktów. W związku z tym, gdy klientowi oferuje się lub przydziela (w ramach zarządzania portfelem) najbardziej odpowiednie produkty finansowe odpowiedzialne społecznie, w ramach sprawdzania ich adekwatności należałoby pytać klienta o to, czy zgadza się z polityką inwestowania odpowiedzialnego społecznie.

4.4.2 W szczególności zaś odpowiedzialne społecznie produkty finansowe powinny obejmować wewnętrzne mechanizmy kontroli, które zapewniałyby identyfikację różnych rodzajów ryzyka inwestycyjnego i wykrywanie przypadków konfliktu interesów, tak by odpowiednie informacje trafiały do danego komitetu inwestowania odpowiedzialnego społecznie (w skład którego powinni wchodzić przede wszystkim eksperci zewnątrzni, by zagwarantować jego obiektywność).

5. Perspektywy inwestycji odpowiedzialnych społecznie

5.1 Kryzys, jakiego obecnie doświadczamy, może przyczynić się do wzmocnienia inwestowania odpowiedzialnego społecznie, pod warunkiem że inwestorzy będą mogli odróżnić przedsiębiorstwa, które stawiają na społeczną odpowiedzialność biznesu w dłuższym okresie od takich, które wykorzystują ją tylko jako narzędzie marketingowe.

5.2 Wydaje się, że najlepsze perspektywy pod względem odpowiedzialnego inwestowania oferują instytucje pracowniczych programów emerytalnych. Zdaniem Ramona Jáuregui⁽²²⁾ w Hiszpanii ewentualne wejście na rynek 10 % Rezerwowego Funduszu Zabezpieczenia Społecznego w oparciu o kryteria zrównoważonego rozwoju⁽²³⁾ przyczyniłoby się do rozkwitu kultury odpowiedzialności społecznej.

5.3 Godną wspomnienia wzorcową inicjatywą mającą na celu mobilizowanie przedsiębiorców i władz publicznych jest *Medal Solidarności Społecznej* przyznawany przez Business Centre Club – jedną z największych organizacji przedsiębiorców w Polsce. Jest to specjalna nagroda, którą wyróżniane są

⁽²¹⁾ Dyrektywa 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych.

⁽²²⁾ Hiszpański poseł do Parlamentu Europejskiego oraz członek ruchu „Alternativa Responsable” (Odpowiedzialna Alternatywa).

⁽²³⁾ Tego rodzaju fundusz występuje w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

osoby propagujące m.in. ideę odpowiedzialności społecznej biznesu. Medale wręczone są w obecności setek menedżerów, ministrów, członków korpusu dyplomatycznego, premiera, a nawet prezydenta Rzeczypospolitej, przewodniczącego Komisji Europejskiej lub przewodniczącego EKES-u.

5.4 Aby inwestowanie odpowiedzialne społecznie stało się zjawiskiem w pełni dojrzałym, EKES zachęca instytucje publiczne do wsparcia na rzecz stworzenia odpowiednich ram prawnych, do promowania inwestycji zgodnych z kryteriami zrównoważonego rozwoju, do współpracy w propagowaniu dobrych praktyk oraz do stymulowania inwestycji w tego rodzaju produkty finansowe, np. poprzez odpowiednią politykę fiskalną⁽²⁴⁾. Bardzo skutecznym sposobem ożywienia rynku jest zastosowanie tych kryteriów w inwestycjach instytucji publicznych, zarówno, gdy oprocentowanie jest stałe, jak i zmienne, poprzez państwowe fundusze majątkowe lub rezerwowe

fundusze zabezpieczenia społecznego, tak jak ma to miejsce we Francji. W dziedzinie regulacji oraz z punktu widzenia przejrzystości należy podkreślić znaczenie, jakie ma wprowadzenie przepisów, które skłaniałyby podmioty zarządzające funduszami inwestycyjnymi lub instytucjami pracowniczych programów emerytalnych do wskazywania, czy przy doborze inwestycji stosują kryteria społeczno-ekologiczne, czy też nie stosują takich kryteriów, tak jak ma to miejsce w Wielkiej Brytanii.

5.5 EKES podkreśla znaczenie, jakie mają zaangażowanie przedsiębiorstw i aktywne zarządzanie ze strony pośredników na rynku finansowym. Motorami rynku funduszy odpowiedzialnych społecznie są podmioty zarządzające instytucjami pracowniczych programów emerytalnych, komitety inwestowania odpowiedzialnego społecznie zajmujące się poszczególnymi produktami, komisje nadzorujące oraz związki zawodowe.

Bruksela, 26 maja 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽²⁴⁾ Economistas sin Fronteras (Ekonomiści bez Granic) (2007): „Cómo fomentar la inversión socialmente responsable en España” (Jak wspierać inwestowanie odpowiedzialne społecznie w Hiszpanii), UNED.